

تأثیر جذب سرریز دانش بر توسعه بانکی کشورهای منتخب دارای فراوانی منابع طبیعی

ابوالفضل شاه‌آبادی،* مهدی جعفری** و راضیه داوری کیش***

تاریخ وصول: ۹۷/۹/۱۲ تاریخ پذیرش: ۹۸/۶/۹

چکیده:

توسعه بخش بانکی به عنوان یکی از ابعاد توسعه بخش مالی نقش مهمی در تقویت حس سپرده‌گذاری مردم برای هدایت پس‌اندازهای آنان به سمت فعالیت‌های تولیدی ایفا می‌کند. لذا توجه به عوامل تعیین‌کننده این بخش از توسعه مالی لازم به توجه است که در این پژوهش، جذب سرریز دانش از اهم‌ترین عوامل موثر بر توسعه بخش بانکی، مورد توجه قرار گرفته که از توجه پژوهشگران و دولت‌مردان دور مانده است. از جمله عوامل مهم و تأثیرگذار بر فعالیت‌های نوآورانه، سرریزهای دانش (فناوری) از طریق واردات کالاهای واسطه‌ای است. اهمیت تأثیرگذاری سرریز فناوری به میزان جذب آن است و جذب سرریز فناوری به کیفیت سرمایه انسانی بستگی دارد. زیرا، خصوصیات کیفی نیروی انسانی باعث استفاده مطلوب از فناوری‌های خارجی و همچنین افزایش قدرت خلق طرح‌های جدید و انتقال فناوری از کالاهای وارداتی حامل دانش به تولید خدمات جدید و نوین در عرصه بانکی می‌گردد. بنابراین، جذب سرریز فناوری (از کانال واردات کالاهای واسطه‌ای و سرمایه‌ای)، امکان ارائه خدمات نوین بانکی به مشتریان بانکی را تسهیل می‌کند. از سوی دیگر، جذب سرریز فناوری به عنوان یکی از مهم‌ترین مولفه‌های مهم در رشد اقتصادی مستمر و باثبات منجر به کاهش هزینه‌ها، افزایش کیفیت و بهبود توزیع کالاها، افزایش بهره‌وری و افزایش مزیت نسبی بنگاه‌ها می‌گردد. در نتیجه، بهره‌گیری از اثرات جذب سرریز فناوری و کسب منافع ناشی از واردات کالاهای سرمایه‌ای و واسطه‌ای از شرکای خارجی منجر به افزایش تمایل پس‌اندازکنندگان در جهت سرمایه‌گذاری و پس‌انداز می‌گردد. بدین ترتیب، جذب سرریز فناوری منجر به توسعه بخش بانکی می‌گردد. لذا پژوهش حاضر به بررسی تأثیر جذب سرریز دانش بر اعتبارات اعطایی به بخش خصوصی از

* استاد گروه اقتصاد، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی، دانشگاه الزهراء، تهران، ایران

** استادیار موسسه آموزش عالی طلوع مهر، قم، ایران (نویسنده مسئول). (mahdi.jfr@gmail.com)

*** دانشجوی دکتری اقتصاد بخش عمومی، دانشکده اقتصاد و علوم اجتماعی دانشگاه بوعلی سینا، همدان،

منابع طبیعی طی دوره ۲۰۱۵-۱۹۹۶ با استفاده از روش گشتاورهای تعمیم یافته (GMM) می‌پردازد.

بر اساس نتایج پژوهش ضریب متغیر توسعه بخش بانکی با یک وقفه مثبت است. این نتیجه نشان از پویایی توسعه بخش بانکی در طی زمان است، به طوری که کارکرد بخش بانکی در دوره جاری به دوره بعد نیز گسترش می‌یابد. تاثیر اثر متقابل سرریز دانش در سرمایه انسانی به عنوان شاخص جذب سرریز دانش بر توسعه بخش بانکی مثبت است چرا که نیروی کار آموزش دیده و ماهر می‌تواند با جذب سرریز فناوری از شرکای تجاری (از کانال واردات) دارای فعالیت‌های تحقیق و توسعه بالا سبب خلق، کسب و انتشار دانش در راستای توسعه بخش بانکی شود چرا که افراد تحصیل کرده و آموزش دیده با تسهیل در کسب و خلق فناوری منجر به کاهش هزینه‌های خدمات بانکی و ایجاد خلاقیت و نوآوری در خدمات بانکی می‌گردند و زمینه را برای افزایش تمایل سرمایه‌داران و پس‌اندازکنندگان در جهت سرمایه‌گذاری و پس‌انداز فراهم نموده و بدین ترتیب سبب توسعه بخش بانکی می‌شوند. همچنین متغیرهای نرخ سود بانکی واقعی، تولید ناخالص داخلی سرانه و شاخص قیمت مصرف‌کننده نیز تاثیر مثبت بر توسعه بخش بانکی دارند و متغیر نرخ ارز نیز تاثیر بی‌معنا بر توسعه بخش بانکی کشورهای منتخب دارای منابع طبیعی دارد. بنابراین متناسب با واقعیت موجود مشاهده می‌شود هنوز در کشور مورد مطالعه، بخش بانکی از عملکرد مناسبی برخوردار نیست و تاثیر آن بر رفاه و رشد اقتصادی به وضوح دیده می‌شود. در راستای ارتقاء بخش بانکی کشورهای دارای منابع طبیعی پیشنهادات زیر ارائه می‌گردد:

✓ ایجاد فضای مناسب برای جذب دانش و فناوری حاصل از فعالیت‌های تحقیق و توسعه خارجی از کانال واردات کالاهای واسطه‌ای و سرمایه‌ای در راستای ارتقاء کیفیت و مزیت نسبی بخش‌های تولیدی و دستیابی به رشد اقتصادی مستمر و باثبات که مسبب توسعه بخش بانکی و فراهم نمودن پس‌انداز و سرمایه‌گذاری است.

✓ تقویت کیفیت آموزش منابع انسانی برای جذب سرریز دانش در جهت ارائه خدمات نوین بانکی از طریق هدایت ثروت‌های تجدیدناپذیر (درآمدهای ارزی حاصل از منابع طبیعی) به ثروت‌های تجدیدپذیر در راستای توسعه بخش بانکی.

طبقه‌بندی JEL: O30, G21, D51

واژه‌های کلیدی: جذب سرریز دانش، توسعه بخش بانکی، فراوانی منابع طبیعی